

ג' שבט, תשע"ה, 22.1.2015

גיליון מס' 443

פרשת בא

הוא עשנו, ולא (לו) אנו (תהלים ק"ג)

מאת שי אפרתי, קיבוץ עין הנצי"ב

החשיבה על הטור הזה תפסה אותי מעל המיטה של בני הפעוט והחולה. יש לו חום, לזאטוט המסכן והחמוד, והוא ממש משתעל. אני עומד מעליו כשהוא ישן ונושם בכבדות, והלב כואב; את החוויה הזו אני בטוח שכל הורה חווה, ולא רק פעם אחת. אבל מה כל כך קשה לי? התשובה הראשונית שעולה היא שזה, בסופו של דבר, הבן שלי, אבל מה זאת אומרת שהוא שלי?

באחד השירים הפציפיסטיים המפורסמים של מלחמת העולם הראשונה שרה אמו של חייל: "לא גידלתי את בני כדי שיהיה חייל, גידלתי אותו כדי שיסב לי גאווה והנאה". המחאה ברורה, אך האם זהו היחס הנכון כלפי הילדים שלנו? האם נכון לגדל אותם בשביל עצמנו, כדי שיתנו לנו דברים פיזיים או חוויות נפשיות? האם מותר לנו להפעיל אותם כרצוננו, לשם מימוש המטרות והחלומות שלנו?

בפרשה שעברה קראנו על כך שהקב"ה מצווה את משה להשכים בבוקר וללכת ולפגוש את פרעה בנהר. ומדוע יצא פרעה לנהר בשעת בוקר מוקדמת? מסביר רש"י: "לנקביו, שהיה עושה עצמו אלוה ואומר שאינו צריך לנקביו, ומשכים ויוצא לנילוס ועושה שם צרכיו" (ז,טו). פרעה נלכד במלכודת שהוא עצמו, ואבות אבותיו, יצרו: מאחר והפרעונים מיצבו את עצמם בתודעה המצרית בתור דמויות אלוהיות, לא היתה לפרעה ברירה והוא היה אנוס לעשות את צרכיו בהיחבא, טקס מביש ומחפיר שאף מצרי לא היה צריך לעבור.

דרך נוספת לבטא את האלוהיות שלו היא ביחס לכוח האדם שחי במצרים. במסגרת המהפכה העצומה שערך יוסף בשנות הרעב הפכו למעשה, כל המצרים (למעט הכהנים) לעבדיו של פרעה. כל מה שקיים במצרים, כולל המיטלטלין, הנדל"ן ובני האדם – כולם שייכים לפרעה, ומצרים היא "בית עבדים". סביב הולדתו של משה, כמה דורות לאחר מכן, מפרש פרעה את השייכות הזו באופן קיצוני, ומחייב את כל העם המצרי להשליך את הילודים הזכרים שלו לניאור; זהו פועל יוצא הגיוני מאוד, אם אתה מניח שהילדים כולם, וגם הוריהם, שייכים לך באופן קנייני.

בהמשך, בהפטרת פרשת "וארא", מגדיר הנביא יחזקאל את התצורה הקיצונית ביותר של התודעה האגואיסטית הזו, הקיימת אצל הפרעונים: "הנני עליך פרעה מלך מצרים, התנים הגדול הרובץ בתוך

יאוריו, אשר אמר – לי יאורי ואני עשיתיני" (יחזקאל כט,ג). תודעה חומרנית שכזו, שלכאורה נובעת מתוך תרבות דתית אך למעשה כופרת בכל דבר שנמצא מעבר לחומר, לרכוש ולסופיות, ראויה ל'ביקור' ולשיעור קצר מריבוננו של עולם.

ייתכן ומכות מצרים מכוונות במיוחד נגד הנקודה הזו. אחד המוטיבים החוזרים במכות כידוע, הוא הלקח של "בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ" (ט,ד). כל רכושו של פרעה לוקה – היאור, בו הוא רובץ כתנין ובו הוא נפנה לנקביו, הבתים, המקנה, התבואה וגם כל המבנה הכלכלי והחברתי בעקבות המגפות השונות הפוגעות בבני האדם, כל זאת במקביל לכך שבני ישראל נותרים ללא פגע. אך פרעה עדיין לא לומד לקח, והקב"ה עובר אל הנקודה הכאובה מכל – הילדים.

"בני בכורי ישראל", אומר הקב"ה, וגם – "הנה אנוכי הורג את בנך בכורך" (ד,כב). על פרעה לדעת ולהבין שהחיים שתחת ידיו ואחריותו אינם שייכים לו. החיים שייכים לקב"ה, ולו בלבד; בידיו מפתחות הלידה, ובידיו גם מפתחות התמותה. פרעה לא יכול לעשות בחיי אדם כבשלו, אל לו לרצוח חיים מפשע ואל לו למנוע מבני ישראל להישמע לקריאת אלוהיהם לצאת ממצרים ולעובדו. חיים אינם רכוש קנייני.

אני חושב שהתורה רוצה ללמד את כולנו בכך שילדינו היקרים אמנם אצלנו ותחת חסותנו, אך הם אינם שלנו. כל אחד מהם, גם הפעוט ביותר, הוא עולם שלם, שבע"ה יתפתח ויגדל "על פי דרכו" (משלי כו,ב). עלינו לדאוג להם ולעזור להם – להתוות גבולות ברורים, לחנך לערכים ולידע, לתת יד כשצריך או דווקא לסגת ולתת מקום – אבל בסופו של דבר לזכור "כי לי כל הארץ" (ויקרא כה,כג).

שי אפרתי, בן 32, נשוי למיכל ואב לאוריאל. גר בעין הנצי"ב ואוהב לעבוד עם לומדים ומלמדים מכל הגילאים.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא. תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il